

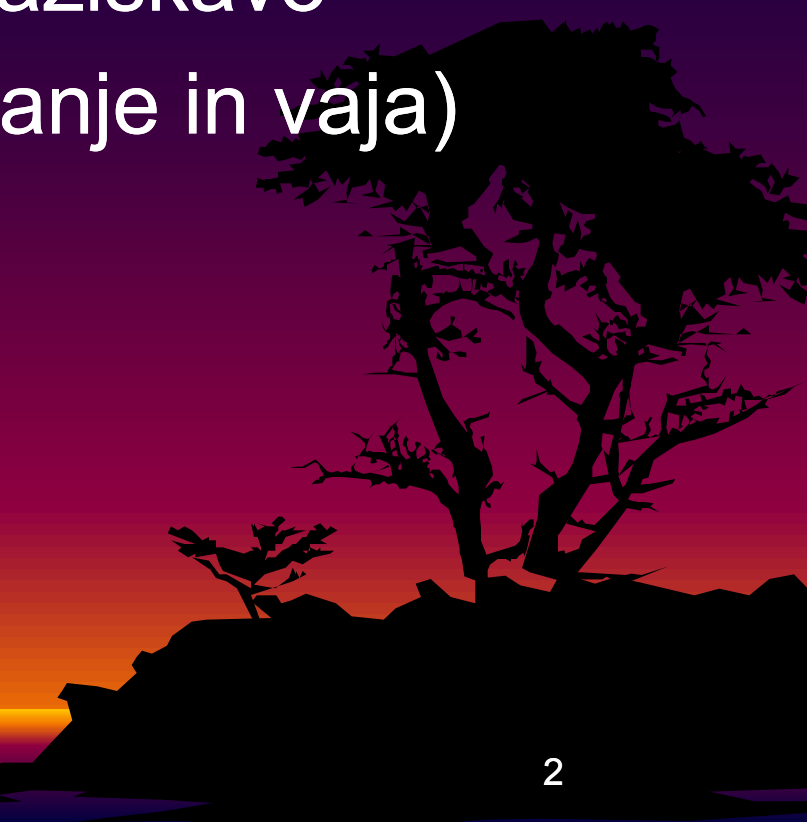
Kvalitativne metode raziskovanja: pregled kvalitativne metodologije

A silhouette of a tree stands on a hill against a sunset background. The sky transitions from a deep blue at the top to a bright orange and yellow glow at the horizon. The tree's branches are dark and intricate, contrasting with the lighter sky.

Prof. dr. Igor Švab

O čem bom govoril danes

- F Kaj je kvalitativno raziskovanje
- F Kako izvesti kvalitativno raziskavo
- F Fokusne skupine (predavanje in vaja)
- F Predstavitev
- F Zaključek

Kvantitativno raziskovanje

- F Daje odgovore na biomedicinska vprašanja
- F Merjenje in štetje variabel
- F Testiranje vnaprej postavljenih hipotez
- F Iskanje vzročne povezave med merljivimi variablami:
 - Za koliko se zmanjša krvni tlak po zaužitju zdravila A?
 - Ali uporaba blazine B zmanjša tveganje za dekubitus?

Vprašanja

- F Koliko?
- F Kako dolgo?
- F Itd.

Problemi kvantitativnega raziskovanja

- F Dobimo odgovore samo na tiste hipoteze, ki jih sami predpostavimo
- F Težave pri problemih, kadar raziskovalci sami ne vedo, kakšne so možne hipoteze.
- F *Kje je razumevanje tega, kar znamo?*
- F *Kje je znanje v množici informacij?*

Značilnosti 1

- V medicini rastoč razvoj po 1990, pred tem uveljavljeno v družboslovju (npr. antropologija)
- Za zdravstvene probleme in procese, ki jih težko raziskujemo na tradicionalni način
- Lahko dajo odgovor na izkušnje: npr. zakaj se obnašajo na določen način, kaj je potrebno, da se spremenijo

Značilnosti 2

- F Raziskujemo družbena dogajanja
- F Raziskujemo pojavnost in pomen teh pojavov
- F Poskušamo razumeti okoliščine, kontekst, ozadje
- F Študiramo ljudi v njihovem okolju, ne v eksperimentalnih pogojih
- F V medicini najpogosteje:
 - javno zdravje,
 - družinska medicina

Značilnosti 3

- F Cela vrsta različnih metod
- F Gre za različna teoretična izhodišča, zbiranja podatkov in analizo podatkov
- F Pogosto se zamenjuje s tehniko (intervju, fokusne skupine, delfi)

Vprašanja, na katera lahko odgovorimo

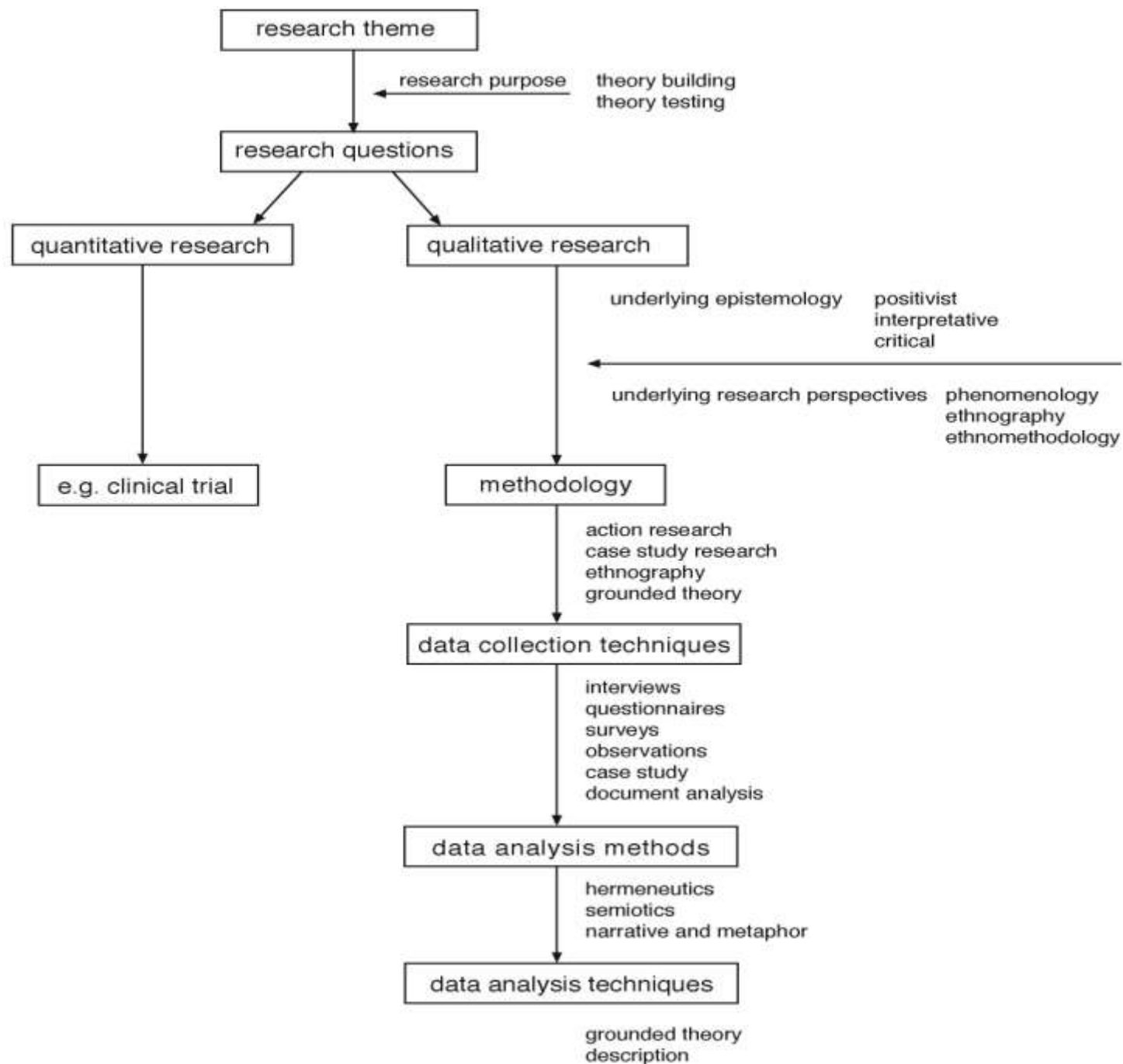
- F Kaj se dogaja?
- F Kako lahko to pojasnimo?
- F Uporabno za kreiranje hipotez in ustvarjanje idej
- F Pogosto predstopnja kvantitativni raziskavi, ki poskuša potrditi nastalo hipotezo

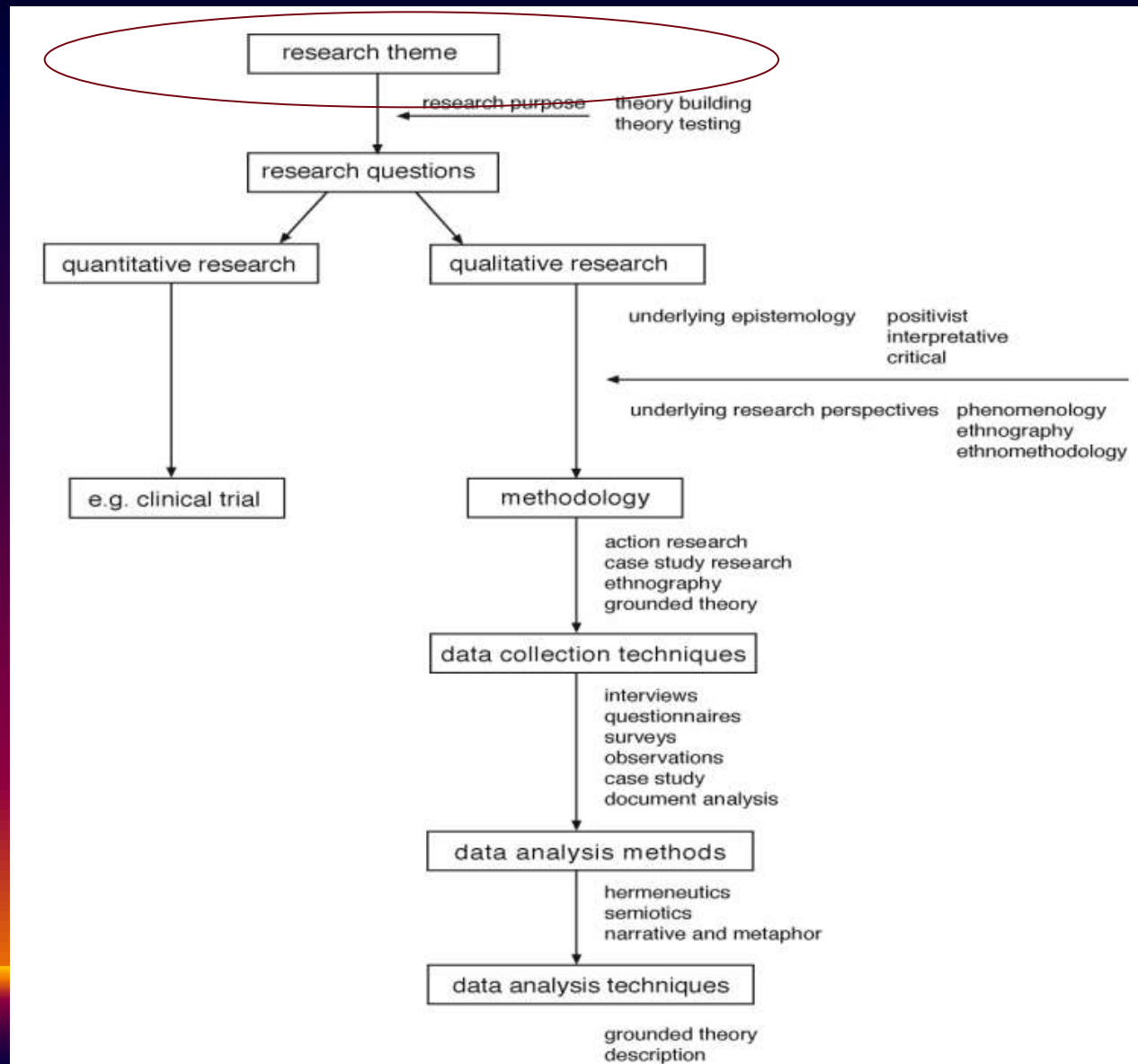
NAČRTOVANJE KVALITATIVNE ŠTUDIJE

- F Veljajo enaka načela kot za kvantitativno raziskavo
- F Razlike so v
 - Hipotezah
 - Metodologiji (npr. vzorčenje)
 - Vrsti informacij oz. podatkov
 - Analizi
 - Interpretaciji

Faza 1: TEMA

Tema raziskovanja

F Tema: lahko zelo široka

npr.: sodelovanje pri zdravljenju,
umirajoči bolnik, življenjski slog

F TEME SE NE RAZLIKUJEJO OD
KVANTITATIVNIH

Raziskovalno vprašanje

- F Značilnosti: ozko, jasno, usmerjeno
 - Kateri dejavniki vplivajo na sodelovanje bolnikov pri zdravljenju?
 - Katere ovire vidijo bolniki pri spreminjanju življenjskega sloga?
 - Kateri so najbolj sprejemljivi?
 - Kako ljudje doživljajo umiranje in smrt?
- F VPRAŠANJA DOLOČAJO PARADIGMO, METODOLOGIJO IN INFORMACIJE

Namen raziskave

- F Generiranje hipotez in razvoj teorije
- F Testiranje hipotez
- F Merjenje

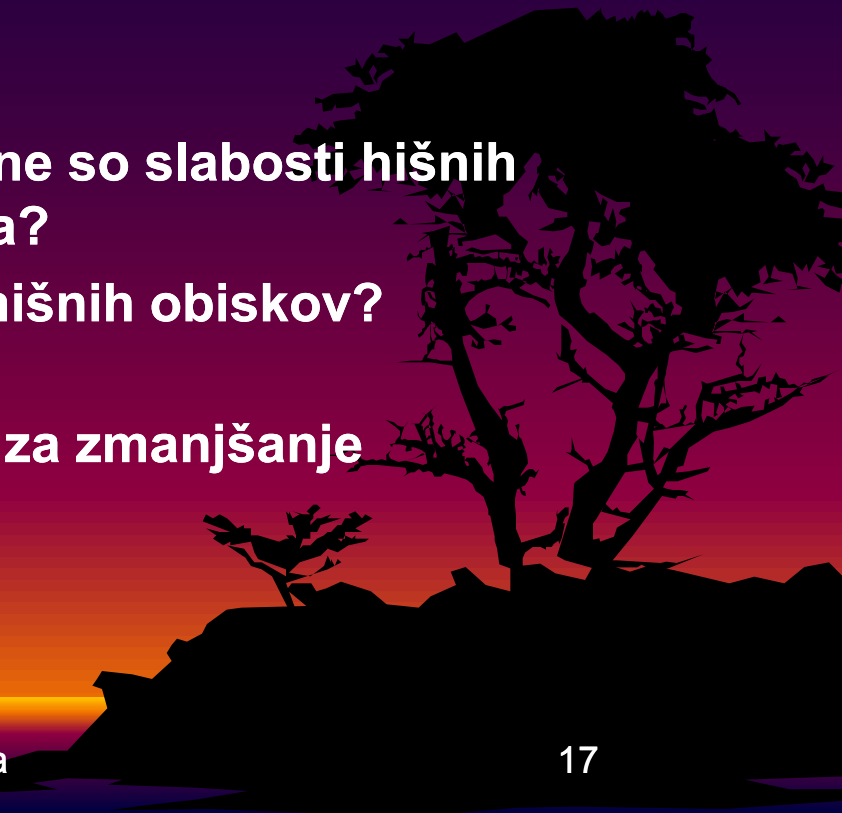
Primer

- F Tema: sodelovanje pri zdravljenju pri sladkorni bolezni tip 2
- F Namen: razvoj teorije in njeno preverjanje
- F Naslednji vprašanji:
 1. Kaj občutijo ljudje, ko se soočijo z nujo, da se zdravijo zaradi sladkorne bolezni?
 2. Katere socioekonomske variable vplivajo na slabo sodelovanje?

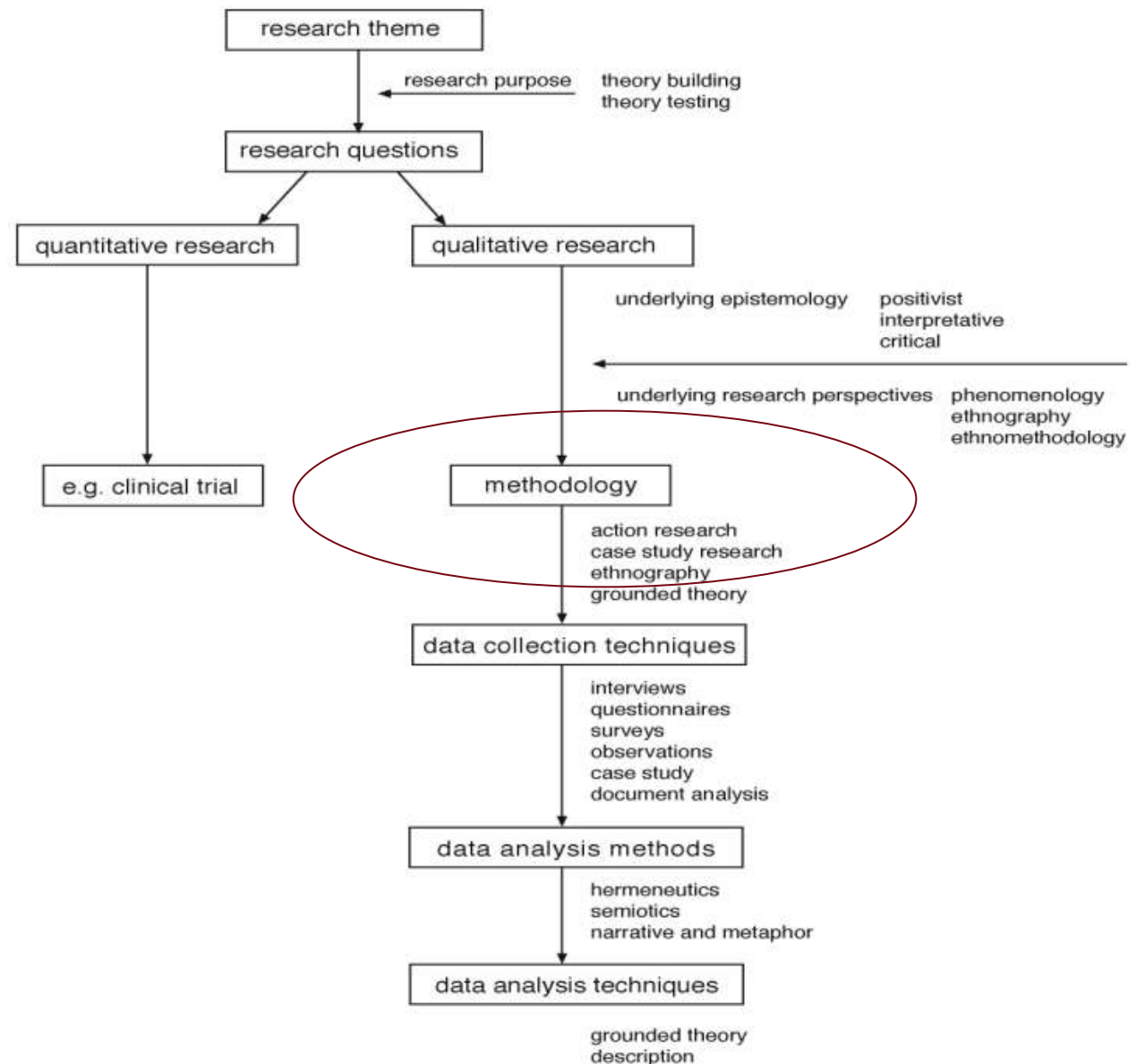
Drugi primer

- F Tema: hišni obiski
- F Namen: ustvarjanje teorije
- F Vprašanja:

1. Kakšna je dodana vrednost, kakšne so slabosti hišnih obiskov za bolnika in za zdravnika?
2. Kaj vpliva na zahtevo in izvedbo hišnih obiskov?
3. Kakšno strategijo naj bi uporabili za zmanjšanje nepotrebnih zahtev?

Faza 2: Izbor metodologije

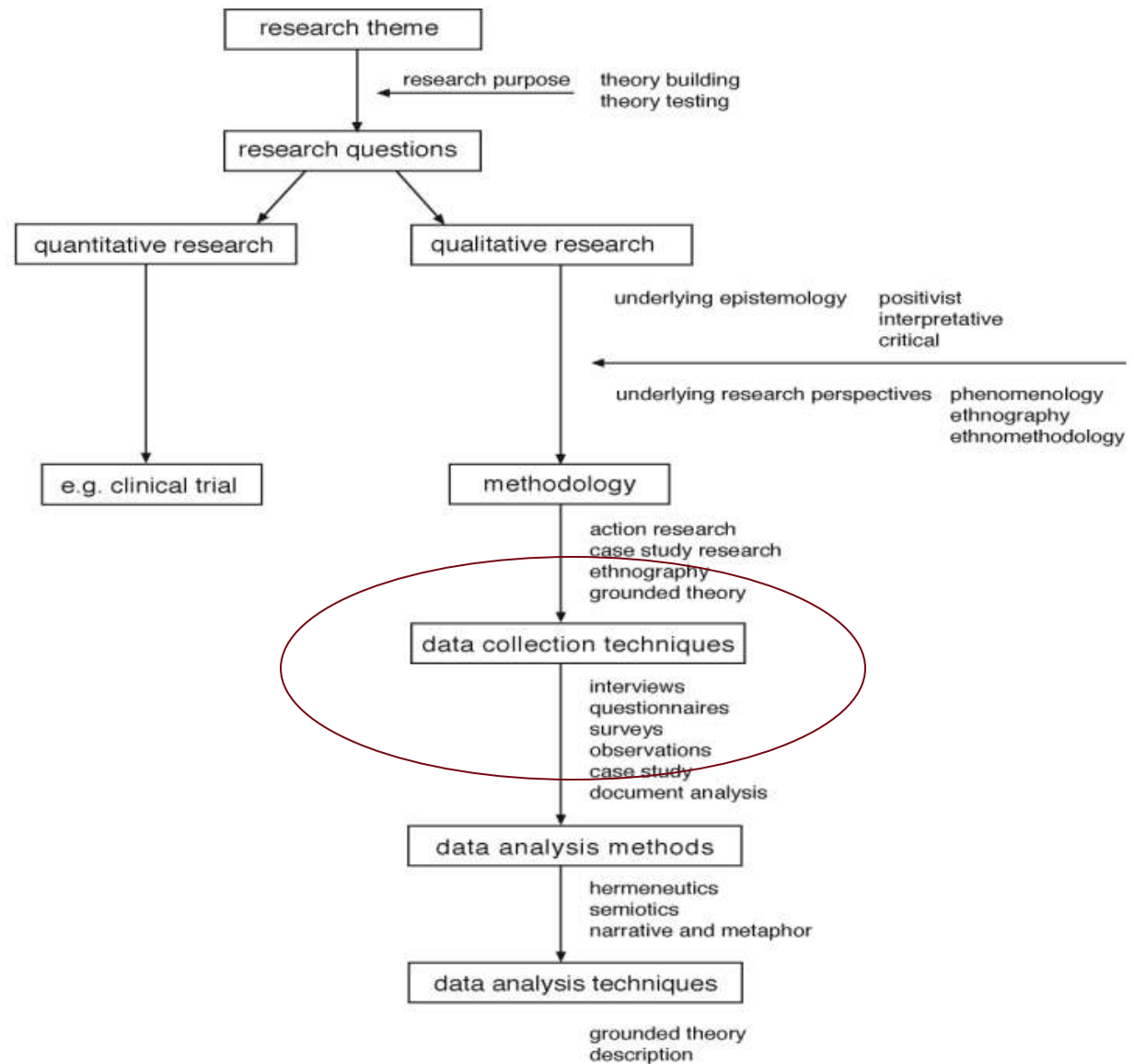

Fenomenologija	Razvoj teorije	Etnografija	Študija primera
Razumevanje bistva človekovega razumevanja. <i>‘Umrl bom od raka.’</i>	Razvoj teorije, ki temelji na podatkih. <i>‘Kateri dejavniki vplivajo na sodelovanje pri zdravljenju?’</i>	Opis in interpretacija v kulturni ali socialni skupini. <i>‘Zakaj nekateri ljudje čakajo z resnimi simptomi.’</i>	Razvoj uvida v enega ali več primerov. <i>‘Kako je lahko prišlo do samomora?’</i>

Razvoj teorije

- interpretacija je usmerjena k ustvarjanju teorij
 - gre za proces, v katerem je raziskovalec čim bližje realnemu svetu, da bi zagotovil, da so rezultati odraz socialnega okolja ljudi in pojavov, ki jih študira
 - open minded data collection)
- nastane teorija, ki je vpeta v podatkih

Faza 3: zbiranje informacij

Vzorčenje

- F Namensko, ne naključno (kdor ima o tej stvari kaj povedati)
- F Povečevanje do dosega saturacije
- F Pogosto hkrati z analizo

Tehnike 1

F Intervjuji

- strukturirani,
- semi-strukturirani,
- poglobljeni,
- fokusne skupine

F Vprašalniki z odprtimi vprašanji

F Opazovanje:

- ključni informatorji,
- opazovalci

Tehnike 2

F Doseganje konsenza:

- Delfska študija
- Tehnika nominalne skupine (panel ekspertov),
- Eksploracijska skupina

F Analiza dokumentov

F Antropološke metode

F Akcijsko raziskovanje

Strukturirani intervju

- Določena vprašanja
- Nobene fleksibilnosti
- Veliko predznanja
- Vnaprej kodirana vprašanja
- Veliko anketiranih
- Anketirani malo komunicirajo
- Veliko priprav
- Kakovost anketarja ni zelo pomembna

Primer uporabe strukturiranega intervjuja

- F Vprašanje: ali je možno napovedati nastanek oz. relaps depresije
- F Metodologija: strukturirani intervju z uporabo standardiziranih vprašalnikov, ki so pokrili znane dejavnike tveganja za nastanek depresije. Anketarji so bili študenti medicine, ki so šli skozi kratko izobraževanje.
- F Objava: *King M., et al. Prediction of depression in European general practice attendees: the PREDICT study. BMC Public Health. 2006 Jan 12;6(1):6*

Semistrukturirani intervju

- Uvodno vprašanje
- Dopušča se fleksibilnost
- Manj predznanja
- Prosti odgovori
- Manjši vzorec
- Visoka raven komunikacije
- Veliko časa za analizo
- Visoka kakovost anketarja

Primer uporabe semistrukturiranega intervjuja

- F Vprašanje: Zakaj nekateri zdravniki predpisujejo več antibiotikov kot drugi pri akutnem respiratornem infektu?
- F Metodologija: vzorčenje zdravnikov iz študije o delu zdravnikov, izbor zgornjih in spodnjih 10%, semistrukturiran intervju. Anketar je bil izkušen zdravnik, ki je poznal problematiko.
- F Rezultati: nekaj je neznanja, razlikujejo se predvsem v “strokovni aroganci”: tisti, ki predpisujejo neustrezno, se požvižgajo na smernice in doktrino
- F Objavljeno: *Kušar P. Vplivi na odločitev za antibiotično zdravljenje akutnih okužb zgornjih dihal v ambulantni splošne medicine. Magistrska naloga. Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, 2006*

Fokusne skupine

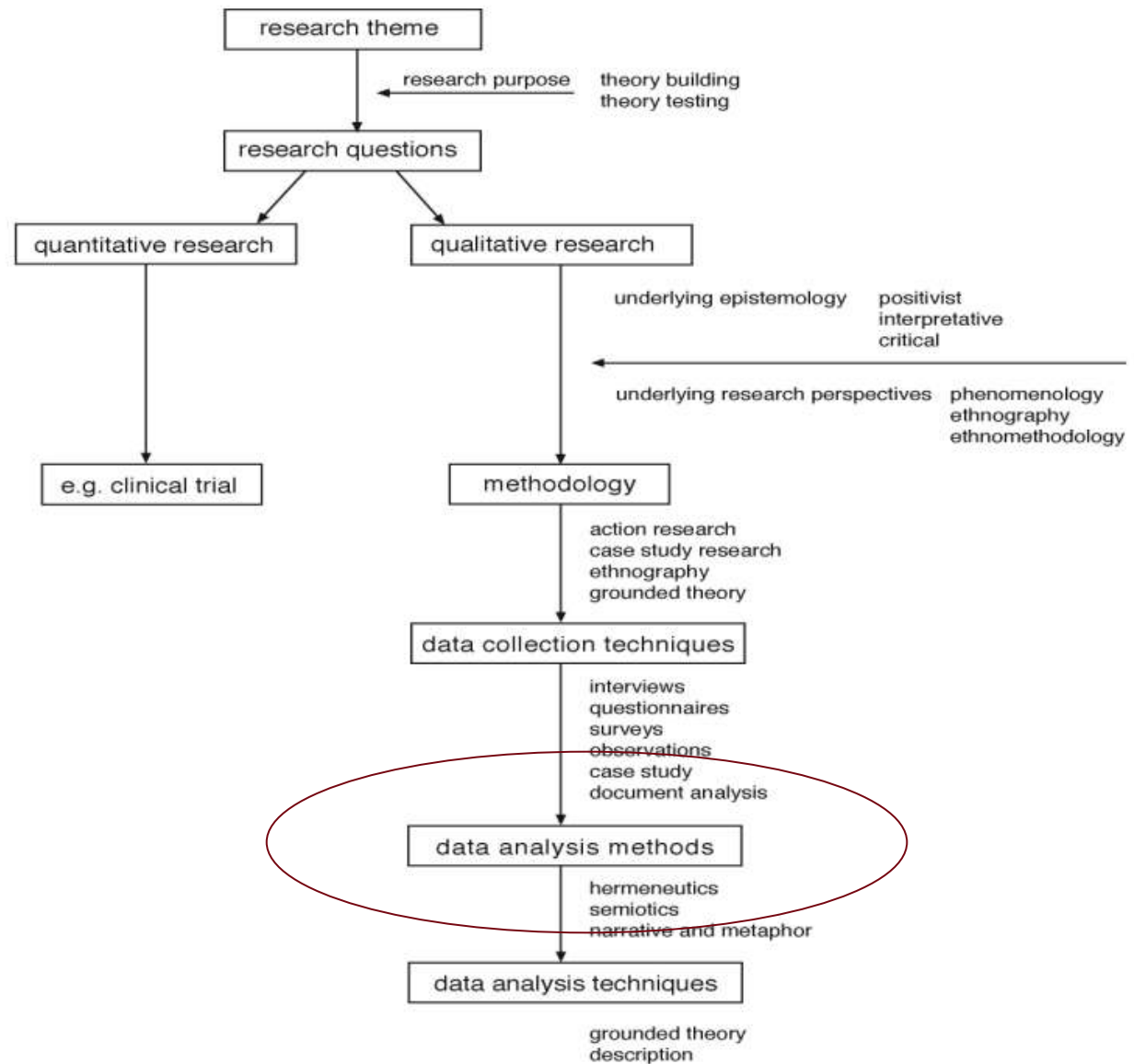
- Diskusija v majhni skupini
- Eksperimentalno okolje (ljudje se praviloma ne poznajo)
- Zbiranje kvalitativnih podatkov (mnenj, čustev, stališč...)
- Usmerjena razprava (ena tema)

Primer raziskave s fokusnimi skupinami

- F Raziskovalno vprašanje: Zakaj je pri Romih toliko kadilcev?
- F Metodologija: fokusne skupine s predstavniki romske skupnosti na Dolenjskem. Skupino sta vodila 2 zdravnika, ki sta se prej naučila metodologije vodenja fokusnih skupin in sta bila izbrana zdravnika večine udeležencev
- F Saturacija dosežena po samo 2 skupinah
- F Rezultati: Romi razumejo kajenje kot del njihove identitete
- F Objava: *Petek D, Rotar Pavlič D, Švab I, Lolič D. Attitudes of Roma toward smoking: qualitative study in Slovenia. Croat Med J. 2006 Apr;47(2):344-7.*

Faza 4: analiza

Problem objektivnosti

- F Opazovalec ima status raziskovalca, torej gre za subjektivno interpretacijo dejstev
- F Majhni vzorci
- F Nedodelanost metodologije

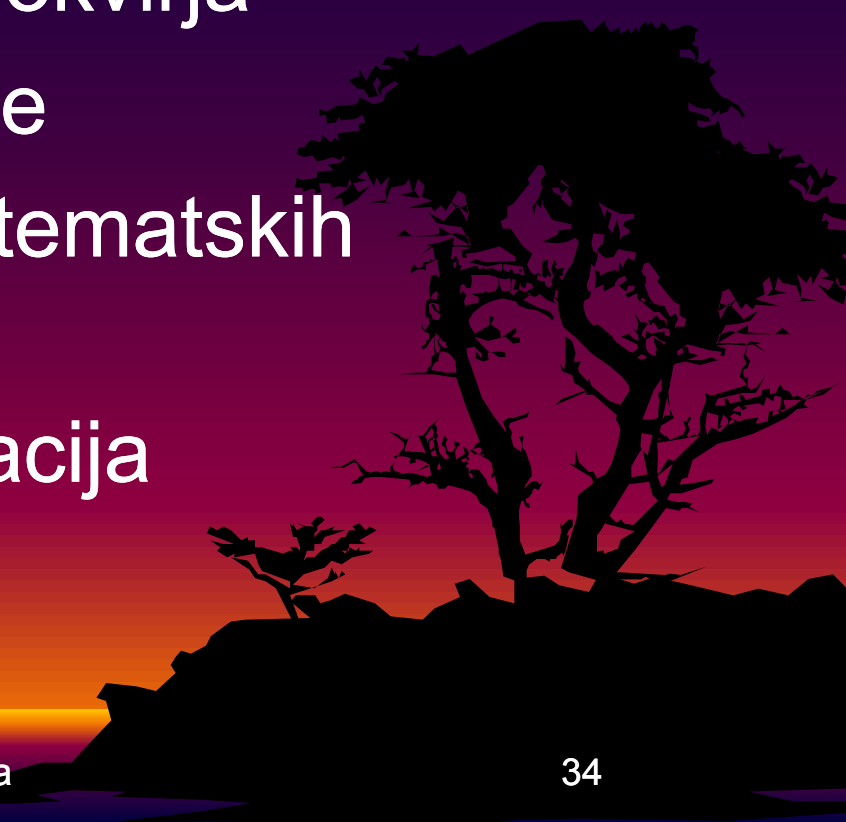
Zagotavljanje objektivnosti

- F Veljavnost (odražanje dejanskega stanja)
 - Točnost podatkov (snemanje, prepisovanje, opazovalec, kontrola prepisa)
 - Triangulacija (zunanji nadzor raziskave, več različnih skupin strokovnjakov za isto temo)
- F Zanesljivost
 - Ni odstopanja od načrtane metodologije
 - Dva neodvisna raziskovalca
- F Ustreznost
 - Ustrezen izbor metodologije
 - Novo, vendar logično vedenje

Faze analize

- F Seznanjanje s podatki
- F Opredelitev tematskega okvirja
- F Indeksiranje oz. kodiranje
- F Strukturiranje primarnih tematskih sklopov
- F Združevanje in interpretacija

Načini analize

F Ročno

F Računalniški programi

ZAKLJUČEK

- F Kvalitativna metodologija je koristna, kadar hočemo odkriti druga področja, ki so izven biomedicinske paradigme
- F Običajno postavijo več vprašanj kot jih odgovorijo
- F Izvedba terja ravno takšno metodološko disciplino kot katerakoli druga raziskovalna metodologija, čeprav podatkov največkrat ne prikažemo v številkah.